

Μαχαιρούς

Ο τελευταίος σταθμός του βίου του Ιωάννη του Βαπτιστή

Χρήστος Γ. Καραγιάννης

Αναπληρωτής Καθηγητής
Παλαιάς Διαθήκης
Τμήμα Θεολογίας
Θεολογική Σχολή
Εθνικό & Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η αυλαία της ζωής του Ιωάννη του Βαπτιστή έπεσε στην ακρόπολη-οχυρό Μαχαιρούς, έναν οικισμό ανοικοδομημένο στην Υπερ-ιορδανία, στην έρημο ανατολικά του Ιορδάνη ποταμού. Η αποδοχή της μαρτυρίας του Ιουδαίου ιστορικού Φλάβιου Ιωσήπου (37-100 μ.Χ.) προϋποθέτει όμως και την παρακο-λούθηση της έρευνας σχετικά με τον τόπο δράσης του Ιωάννη του Βαπτιστή, καθώς είναι λογικό ο τόπος σύλληψής του από τους άνδρες του Ηρώδη Αντίπα να χωροθετείται εγγύς της ακρόπολης Μαχαιρούς. Στο πλαίσιο αυτό, μετά την απόπειρα προσδιορισμού του χώρου δράσης του Ιωάννη, η έρευνα εστιάζει στη διήγηση περί της εκτελέσεως διά αποκεφαλισμού του Βαπτιστή και στον τόπο, στο τελ Μαχαιρούς, όπου διαδραματίστηκαν οι τελευταίες συγκλονιστικές στιγμές του βίου του Ιωάννη.

Λέξεις ευρετηρίου
Μαχαιρούς
Ιωάννης
έρημος
βάπτισμα
Ηρώδης Αντίπας
Ιώσηπος



Μαχαιρούς. Το μνημειώδες μίγνεθ (δεξαμενή καθαρμών) (Hungarian Archaeological Mission to Machaerus).

Σύμφωνα με τον Ιώσηπο, ο θάνατος του Ηρώδη του Μεγάλου το έτος 4 π.Χ. επέφερε σειρά ανακατατάξεων στην περιοχή της ρωμαϊκής Παλαιστίνης. Ο Καίσαρας απέφυγε τον ορισμό ενός βασιλιά και επέλεξε να κατανείμει την περιοχή στους τρεις γιους του Ηρώδη, τον Φίλιππο, τον Αρχέλαο και τον Ηρώδη Αντίπα. Ο πρώτος έλαβε υπό τη δικαιοδοσία του την Ιτουραία, τη Γαυλανίτιδα και την Πανεύς. Στον Αρχέλαο περιήλθε υπό τον έλεγχό του η επαρχία της Ιουδαίας με τη Σαμάρεια και την Ιδουμαία. Τέλος, ο Ηρώδης Αντίπας κατέστη διοικητής της Γαλιλαίας και της Περαιάς. Στην επικράτεια της τελευταίας εντάσσονται η ανατολική όχθη του κατωτέρου τμήματος του ποταμού Ιορδάνη και το άνω ήμισυ της Νεκράς Θάλασσας.

Ο χώρος δράσης του Ιωάννη του Βαπτιστή

Ο Ευαγγελιστής Λουκάς αναφέρει ότι ο Ιωάννης, μετά τη γέννησή του και την αφοσίωσή του στον ναό, κατέφυγε και έζησε στην έρημο.¹ Ωστόσο, είναι γεγονός ότι δεν δίνονται περισσότερες λεπτομέρειες για τον βίο του μέχρι την έναρξη της δημόσιας διακονίας του στην έρημο, όπου άσκησε τα καθήκοντα ενός προδρόμου, βαπτιστή και προφήτη. Η εικόνα του Λουκά περί του Ιωάννη, που ανατράφηκε στην έρημο μέχρι την αρχή της διακονίας του, επιβεβαιώνεται από τον Ευαγγελιστή Μάρκο, ο οποίος δείχνει επίσης την προσκόλληση του Ιωάννη στην έρημο πριν και κατά τη διάρκεια της διακονίας του.² Ο Ευαγγελιστής όμως δεν προσδιορίζει τον τρόπο δράσης του Ιωάννη.

Παρά ταύτα, το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο (3:1) καταγράφει που έδρασε ο Βαπτιστής: «*Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας*». Σε αυτή τη μαρτυρία έρχεται μια έτερη αναφορά να προσθέσει ότι: «*Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετάνοιας εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν*». Κι ενώ φαίνεται ότι σταδιακά διαμορφώνεται το γεωγραφικό τοπίο περί του τόπου της κηρυγματικής δράσης του Ιωάννη, η αναφορά στο βιβλίο των Πράξεων (10:37) έρχεται να διαφοροποιήσει την εικόνα και να περιπλέξει την υπόθεση εργασίας: «*ὕμεις οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης*».

Είναι γνωστό ότι πρακτική του θρησκευτικού εξαγνισμού κατά την εποχή του Ιωάννη του Βαπτιστή τελείτο στα γνωστά *πικηρῶν μίγναοτ* (= δεξαμενὴ καθαρῶν). *Μίγναοτ* της εποχής του Δευτέρου Ναού αποκαλύφθηκαν από την αρχαι-

ολογική σκαπάνη σε διάφορα σημεία, όπως στο Κουμράν, στην Ιεριχώ, στη Μασάδα και στην Ιερουσαλήμ. Η χρήση του νερού για εξαγνισμό αποτυπώνεται τόσο στα κείμενα του Κουμράν, όσο και σε εκείνα του Φίλωνα και του Ιωσήπου. Εάν λοιπόν κατά την εποχή εκείνη ο εξαγνισμός πραγματοποιεῖτο μέσω των *μίγναοτ*, τότε τι έκανε ο Ιωάννης και που;

Ο τελετουργικός καθαρμός στην Τορά είχε ως μέλημα την απομάκρυνση του μιαρού, που προκαλείται από συγκεκριμένες φυσικές συνθήκες. Το βάπτισμα του Ιωάννη όμως στρεφόταν εναντίον της αμαρτίας. Πέραν τούτου, ο τελετουργικός καθαρμός δεν συνεπάγεται απαραίτητως τη μετάνοια, ή την έκκληση για μετάνοια για την άφεση της αμαρτίας, κάτι που συνιστά βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του βαπτίσματος του Ιωάννη.³ Τέλος παρατηρείται μια διαφορά επί της ορολογίας. Το ρήμα *βαπτίζω* είναι σπάνιο στο κείμενο της μετάφρασης των Ο΄ και μόνο στο Σειρ. 34:25 αναφέρεται σε καθαρμούς. Το ουσιαστικό βάπτισμα χρησιμοποιείται αποκλειστικά από χριστιανούς συγγραφείς για να δηλωθεί η δραστηριότητα του Ιωάννη ή το Χριστιανικό βάπτισμα.⁴ Ως εκ τούτου, αποκλείεται ο τόπος δράσης του Ιωάννη να συνδεόταν με κάποιο *πικηρῶν μίγναοτ*.

Ο Ιωάννης ως προφήτης της ερήμου στρέφεται στις απομακρυσμένες περιοχές και καλεί εκεί για μετάνοια τους Ισραηλίτες. Είναι δυνατόν ο Ιωάννης της ερήμου να ασκούσε τη δράση του στη Γαλιλαία, όπως μαρτυρούν οι Πράξεις (10:37); Ποιά είναι η έρημος όπου άσκησε το βάπτισμα και την κηρυγματική του διδασκαλία; Είναι γεγονός ότι ο όρος «έρημος» έχει προκαλέσει πολλή συζήτηση.⁵ Έχει προταθεί ότι η γεωγραφική θέση της ερήμου, όπου ο Ιωάννης διεξήγαγε την προφητική δραστηριότητά του ήταν πολύ κοντά στην κοινότητα του Κουμράν.⁶ Στον αντίποδα έχει υποστηριχθεί ότι οι όχθες του Ιορδάνη ποταμού, όπου ο Ιωάννης διεξήγαγε τη βαπτιστική του δραστηριότητα, δύσκολα μπορούν να περιγραφούν ως έρημο σημείο. Αυτή η πρόταση, φυσικά, ανοίγει το ζήτημα της σημασίας του όρου *έρημος*.⁷

Εκτός από τον γεωγραφικό προσδιορισμό οι μελετητές του βιβλικού κειμένου διερεύνησαν το ενδεχόμενο η αναφορά της *ερήμου* να προσλαμβάνει θεολογικά χαρακτηριστικά και όχι ακραιφνώς χωροταξικά. Ο Marxsen, για παράδειγμα, υποστηρίζει ότι ο ευαγγελιστής Μάρκος χρησιμοποιεί την παράδοση της παρουσίας στην αφιλόξενη έρημο, επειδή είναι σύμφωνη με τον θεολογικό σκοπό του και όχι ως προσδιοριστική παράθεση μιας πραγματικής



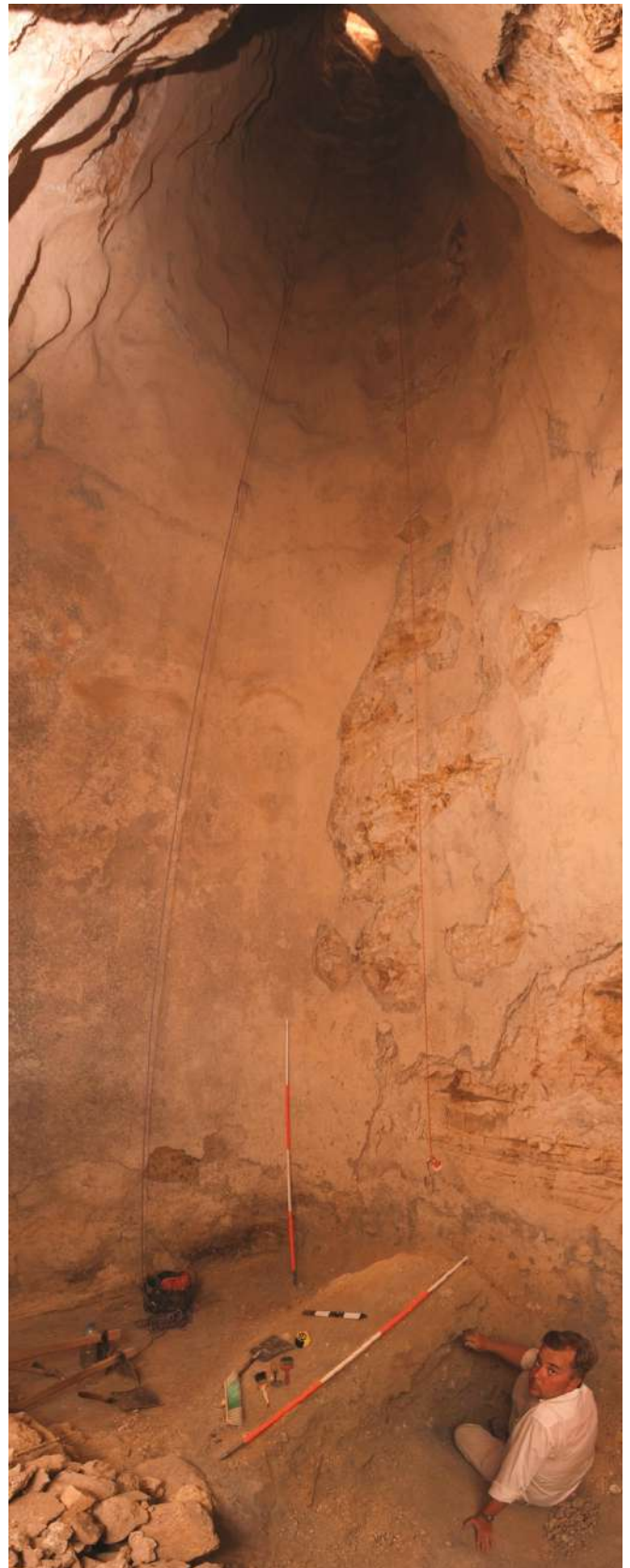
Η μεγάλη ασμονιακή δεξαμενή, βάθους 15,5 μέτρων, της ακρόπολης του Μαχαιρούντα. Η πλήρης ικανότητα συλλογής ομβρίων υδάτων της τεχνητής δεξαμενής ήταν περίπου 110.000 λίτρα (φωτ.: Hungarian Archaeological Mission to Machaerus).

γεωγραφικής περιοχής. Η διάκριση του Marxsen μεταξύ των δύο παραδόσεων βασίζεται στην υπόθεση ότι η έρημος και η κοιλάδα του Ιορδάνη δεν μπορούν να εκληφθούν ως ταυτόσημος χώρος, καθώς η πρώτη υποδηλώνει μια ξηρή περιοχή, ενώ η τελευταία την ύπαρξη νερού.⁸

Αυτό το συμπέρασμα, ωστόσο, χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Επί παραδείγματι, ενώ ο Λουκάς φαίνεται να διαχωρίζει τις δύο περιοχές,⁹ ίσως λόγω της έλλειψης εξοικείωσής του με τη γεωγραφία της Ιουδαίας, ο Μάρκος δεν δηλώνει την ακριβή γεωγραφική θέση της ερήμου, όπου ο Ιωάννης διεξήγαγε τη δραστηριότητά του, αν και μία έρημος κοντά στην Ιορδανία υπονοείται.¹⁰ Ο Ματθαίος δηλώνει απλώς ότι ήταν στην έρημο της Ιουδαίας.¹¹ Σύμφωνα με το τέταρτο Ευαγγέλιο, του Ιωάννη,¹² η δραστηριότητα του Ιωάννη του Βαπτιστή πραγματοποιείτο στη χαμηλότερη κοιλάδα του Ιορδάνη. Αυτό που τυγχάνει αξιοεπισήμανσης είναι ότι η παράδοση περί της άγριας φύσης, της ερήμου, η οποία ήταν μέρος της συνολικής Βαπτιστικής παράδοσης, διατηρήθηκε και αποδόθηκε από όλους τους Ευαγγελιστές.

Ο Funk¹³ υποδηλώνει ότι ο όρος *έρημος* χρησιμοποιείται γενικά σε σχέση με την αντίστοιχη του Σινά, που είναι εκτός συζήτησης εδώ, με την έρημο της Ιουδαίας, η οποία βρίσκεται κοντά στη δυτική όχθη της Νεκράς Θάλασσας και ενδεχομένως την κοιλάδα του Ιορδάνη. Ο όρος *έρημος* μπορεί επίσης να σημαίνει μια μοναχική, ακατοίκητη και μη καλλιεργημένη περιοχή, αλλά όχι απαραίτητα στερούμενη ύδατος. Δύναται συνεπώς να περιλαμβάνει το δυτικό τμήμα του Ιορδάνη στα βόρεια της Νεκράς Θάλασσας. Έτσι, ο Ιώσηπος περιγράφει τον ποταμό Ιορδάνη ως βυθιζόμενο μέσα σε μια μακρά έρημο πριν φθάσει στη Νεκρά Θάλασσα.¹⁴ Ο Brownlee προτείνει επίσης ότι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η δράση του Ιωάννη έλαβε χώρα στην έρημο της Ιουδαίας, μια περιοχή που γενικά ορίζεται ως η έκταση των καυτών ερημων λόφων κατά μήκος της δυτικής όχθης της Νεκράς Θάλασσας.¹⁵

Η δράση του Ιωάννη συνδέεται με το δύσκολο ζήτημα του προσδιορισμού της έννοιας του όρου *έρημος* και κατά πόσο αυτή δύναται να έχει ως



σημείο αναφοράς την κοιλάδα του Ιορδάνη ποταμού. Η πορεία του Ιορδάνη ακολουθεί μια διαδρομή βορρά-νότου τροφοδοτώντας αρχικά τη λίμνη Χούλα, τη Θάλασσα της Γαλιλαίας και τελικά τη Νεκρά Θάλασσα, όπου εκβάλλει. Η νότια διαδρομή μεταξύ της Θάλασσας της Γαλιλαίας και της Νεκράς Θάλασσας είναι περίπου 105 χλμ. Ο ποταμός τέμνεται από αρκετούς παραπόταμους, πολλοί από τους οποίους δεν έχουν διαρκώς νερό. Αυτό σημαίνει ότι εάν δεν υπάρχει συνεχής ροή νερού στην κορυφή της κοίτης του ποταμού, τότε οι υδάτινες εκτάσεις πιθανόν να αποστραγγίζονταν μέχρι την έλευση ενός εποχιακού ορμητικού ύδατος.

Η μορφολογία του εδάφους της Ιορδανίας αποτυπώνει ανάγλυφα-λεπτομερώς την πορεία του ποταμού. Ακριβώς νότια της Γαλιλαίας, η γη καλλιεργείται χωρίς άρδευση. Πιο νότια, το έδαφος αλ-

λάζει, με κλιματικές συνθήκες που προσεγγίζουν εκείνες της ερήμου. Σε αυτή την ξηρή και έρημη περιοχή, ο ποταμός αναλαμβάνει έναν πιο σημαντικό ρόλο, καθώς καθίσταται ο πιο σημαντικός παράγοντας για τη χλωρίδα και την πανίδα. Αυτές οι περιοχές θα μπορούσαν να καταστούν επικίνδυνες και απρόσιτες, ειδικά κατά την περίοδο των βροχών, όταν ο ποταμός φέρει μαζί του τεράστιες ιζηματογενείς αποθέσεις πηλού που σχηματίζει κατακόρυφες και άγονες πλαγιές.

Ωστόσο, καθώς ο ποταμός προσεγγίζει τη Νεκρά Θάλασσα, η κοιλάδα διευρύνεται συμπεριλαμβάνοντας περισσότερες κατοικήσιμες περιοχές με πηγές και βλάστηση. Ο Badia επεσήμανε ότι κατά τη χρονική στιγμή που ο Ιωάννης άσκησε την κηρυγματική διδασκαλία του, υπήρχαν αρκετοί οικισμοί στην κοιλάδα του Ιορδάνη.¹⁶ Είναι πιθανό ότι οι άνθρωποι από αυτές τις πόλεις να απετέλεσαν



Στην ανατολική όχθη της Νεκράς Θάλασσας, η αρχαία Όαση Καλλιρρόη (σύγχρονη Ez-Zara) είναι ορατή σε πρώτο πλάνο, ενώ ο αρχαιολογικός χώρος του Μαχαιρούντα (σημειώνεται με βέλος) ορθώνεται στον ορίζοντα ως αετοφωλιά. Άποψη από δυτικά.

κατά το μεγαλύτερο μέρος το ακροατήριο του Ιωάννη. Αυτό δεν αποκλείει κάποιον να προέρχονταν από τις απομακρυσμένες περιοχές, τόσο μακριά όσο η Ιερουσαλήμ και πέραν αυτής.¹⁷ Η πιθανότητα είναι ότι οι περισσότεροι άνθρωποι προσέρχονταν εξαιτίας όσων είχαν ακούσει από ταξιδιώτες και άλλους που είχαν παραστεί σε κάποιο κήρυγμα του φλογερού προφήτη της ερήμου. Δεν υπάρχει επίσης αμφιβολία για τα στοιχεία που δίδονται από το τέταρτο ευαγγέλιο και αναφέρουν ότι οι αρχές του ναού έστειλαν μια αντιπροσωπεία για να ελέγξουν τον Ιωάννη, ο οποίος κήρυττε στην έρημο.¹⁸

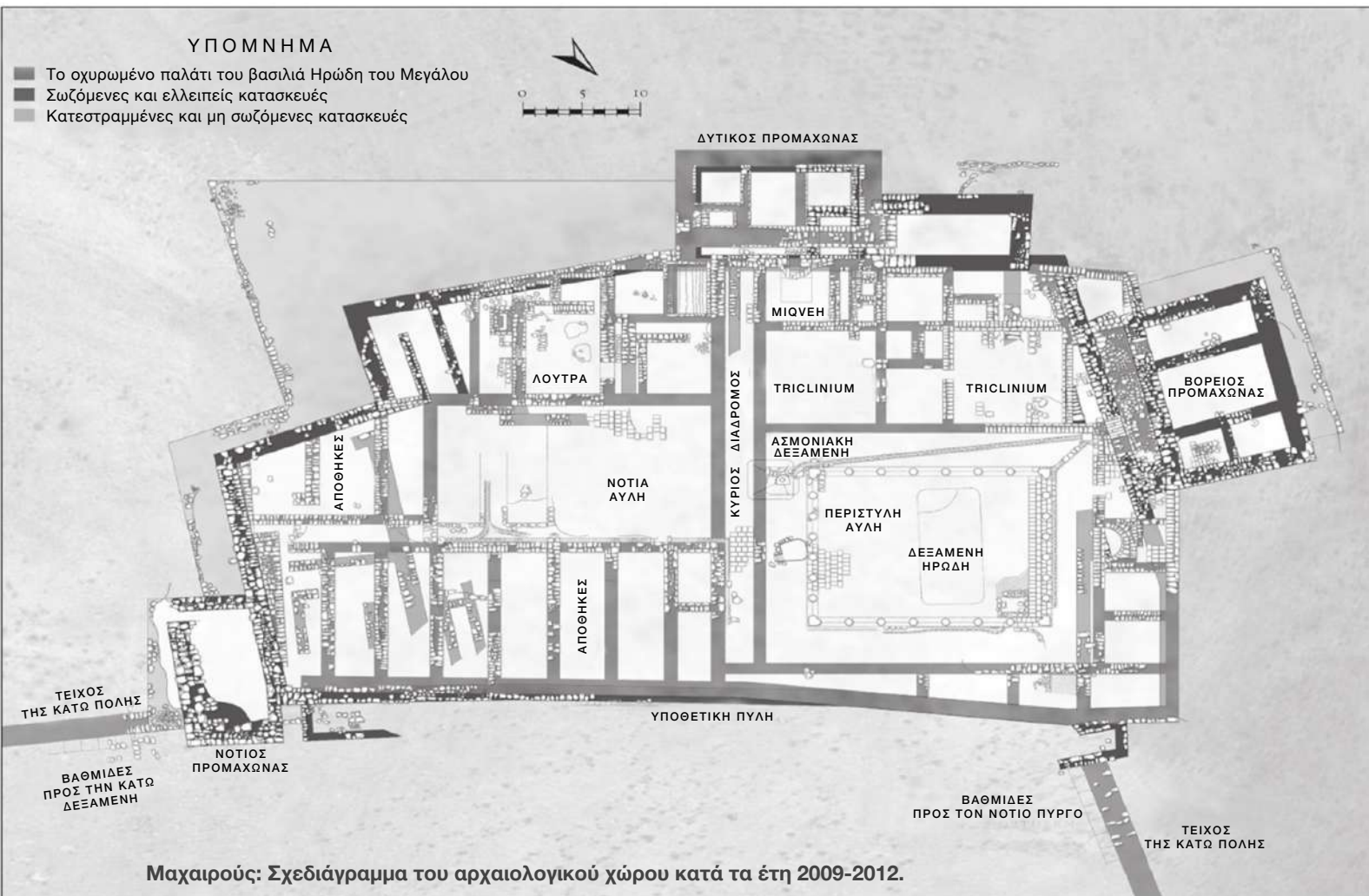
Ο Ιορδάνης ποταμός άλλωστε ανέκαθεν συνιστούσε σημείο αναφοράς για το λαό του Ισραήλ, καθώς λογιζόταν κατά κάποιο τρόπο ως το φυσικό σύνορο της Γης της Επαγγελίας. Κατά την είσοδο των Ισραηλιτών σε αυτή, τα ύδατα του Ιορδάνη διανοίχθησαν μόλις οι Λευίτες, που έφεραν την κιβωτό της διαθήκης επί των ώμων τους, πάτησαν εντός του ποταμού με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθεί απρόσκοπτα η είσοδος του περιούσιου λαού του Ισραήλ στη «γη των προπατόρων».¹⁹ Αλλά και εν συνεχεία, στις διηγήσεις περί του ζηλωτή προφήτη Ηλία και του Ελισσαίου αποτυπώνεται η θαυμαστή διάσχιση των υδάτων του ποταμού.²⁰

Ενδεχομένως ο Ιωάννης, ξεπερνώντας τα στενά εθνικά όρια της αντίληψης του Ισραήλ, επέλεξε τη γη ανατολικά της όχθης του Ιορδάνη ποταμού προκειμένου να καλέσει σε μετάνοια και βάπτισμα τα έθνη με σκοπό να αναδείξει την επερχόμενη παγκόσμια διάσταση της χριστιανικής διδασκαλίας.

Παρά ταύτα, οι O'Connor²¹ και Chilton αμφισβητούν τη μαρτυρία του Κατά Ιωάννην Ευαγγελίου (1:28, 3:23, 10:40) και εντοπίζουν τη δράση του Ιωάννη σε πηγές πλησίον της Σαμάρειας και της Περαιάς. Όμως, το ανωτέρω Ευαγγέλιο ρητά αναφέρει ότι: «*Μετά ταύτα ήλθεν ό Ίησοῦς και οι μαθηται αὐτοῦ εις την Ίουδαίαν γην, και εκεί διέτριβε μετ' αὐτῶν και έβάπτιζεν, ήν δε και Ίωάννης βαπτίζων έν Αίνων έγγύς του Σαλείμ, ότι ύδατα πολλά ήν εκεί, και παρεγίνοντο και έβαπτίζοντο*».²² Αν και ο τοπογραφικός εντοπισμός των Σαλείμ και Αινών είναι μέχρι του παρόντος ανέφικτος, αναφέρεται η ύπαρξη άφθονων υδάτων. Εάν σε αυτήν την πληροφορία προστεθεί και η μαρτυρία του 3:26 «*και ήλθον προς τον Ίωάννην και ειπον αὐτῷ· ράββι, ός ήν μετὰ σου πέραν του Ίορδάνου, ὧ συ μεμαρτύρηκας, ίδε οὗτος βαπτίζει και πάντες έρχονται προς αὐτόν*», τότε καθίσταται σαφές ότι η δράση του πρέπει να χωροθετηθεί ανατολικά της όχθης του Ιορδάνη ποταμού, στη



Αεροφωτογραφία του Τελ του Μαχαιρούντα.



σημερινή Ιορδανία. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Aharoni και Avi Yonah ορίζουν ως πιθανότερο σημείο βάπτισης του Ιησού εκείνο της Betharaba, πλησίον της Ιεριχούς.²³

Οι συνοπτικοί Ευαγγελιστές δεν πραγματοποιούν αναφορά στο βάπτισμα του Ιησού στην Ιουδαία, αν και υπάρχει μια ένδειξη ότι ο Χριστός παρέμεινε στην Ιουδαία μέχρι τη σύλληψη του Ιωάννη.²⁴ Ουδεμία εξήγηση δίνεται σχετικά με τον λόγο για τον οποίον ο Ιησούς δεν επέστρεψε στη Γαλιλαία μετά το βάπτισμά του από τον Ιωάννη, παραμένοντας αντ' αυτού στην Ιουδαία, μέχρις ότου ο Ιωάννης συνελήφθη.²⁵ Φαίνεται, ωστόσο, απίθανο ο Ιωάννης να βάπτιζε στο βόρειο τμήμα του Ιορδάνη ποταμού, όπου το νερό ήταν βαθύτερο. Σημαντική είναι η παρατήρηση ότι οι άνθρωποι προσέρχονταν για το Βάπτισμα από την Ιερουσαλήμ και την επαρχία της Ιουδαίας²⁶ και από τη Γαλιλαία.²⁷ Ο

Ιησούς συνιστούσε μια αξιοσημείωτη εξαίρεση, αποδεικνύοντας ότι ο Ιωάννης βάπτιζε σε εκείνο το τμήμα του ποταμού Ιορδάνη, που αποτελούσε το ανατολικό όριο της Ιουδαίας. Ο Ιωάννης δύσκολα θα είχε απευθυνθεί στους Ιουδαίους της Ιερουσαλήμ και της Ιουδαίας ζητώντας τους να διασχίσουν τη Σαμάρεια ή να κάνουν μια παράκαμψη μέσω Περαιάς για να βαφτιστούν στα βόρεια τμήματα του Ιορδάνη.

Παρ' όλα αυτά, εάν ο Ιωάννης συνελήφθη και οδηγήθηκε στον Μάχαιρο, ένα φρούριο που βρίσκεται στα νότια σύνορα της Περαιάς - τότε μπορούμε να χωροθετήσουμε μια θέση κάπου στην έρημο της Περαιάς ή την ερημική πλευρά της κοιλάδας του Ιορδάνη κοντά στη Νεκρά Θάλασσα, ως εύλογο τόπο για τη δράση του λίγο πριν από τη σύλληψή του. Αυτή η έρημος περιοχή χωροθετείται πλησίον του πεδίου δράσης των Ναβαταίων, οι

οποίοι ενδεχομένως είχαν ακούσει την επίπληξη του Ιωάννη προς τον Ηρώδη, γεγονός που δεν αποκλείεται να τροφοδότησε μια ήδη εκρηκτική πολιτική κατάσταση.²⁸

Το ευαγγέλιο του Ιωάννη παραθέτει μόνο μια αναφορά στη φυλάκιση του Ιωάννη του Βαπτιστή,²⁹ ενώ ο Λουκάς επιγραμματικά αναφέρει ότι: «Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρώδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ἧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι καὶ κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ».³⁰ Οι ευαγγελιστές Ματθαίος³¹ και Μάρκος³² παρέχουν πολύ περισσότερες λεπτομέρειες, εξηγώντας ότι η σύζυγος του Ηρώδη επιθυμούσε να θανατωθεί ο Ιωάννης, αλλά δεν μπορούσε να προβεί στην εκτέλεση αναλαμβάνοντας η ίδια την πρωτοβουλία.³³ Ο Ηρώδης προσωπικά θέλησε επίσης να τον εκτελέσει,³⁴ αλλά τελικά τον προφύλαξε. Φοβόταν να βλάψει τον Ιω-

άννη, γνωρίζοντας ότι ήταν ένας δίκαιος άνθρωπος.³⁵ Παράλληλα, φοβόταν την αντίδραση που θα προκαλούσε στο πλήθος μια καταδικαστική για τον Ιωάννη απόφαση, καθώς το ακροατήριο του τελευταίου τον εκλάμβανε ως προφήτη.³⁶

Ο Ιώσηπος εξηγεί ότι ο Ηρώδης ανησυχούσε σοβαρά για την αυξανόμενη προσέλευση ανθρώπων για να ακούσουν τον Ιωάννη. Φαίνονταν πρόθυμοι να πράξουν οτιδήποτε δίδασκε ο Ιωάννης. Πιθανόν ο Ηρώδης να φοβήθηκε ότι ο Ιωάννης θα μπορούσε να ξεκινήσει μια ξαφνική εξέγερση, δίδοντας μια απλή εντολή στο πλήθος. Παράλληλα, ο Ιώσηπος περιγράφει τα γεγονότα του οίκου του Ηρώδη σε σχέση με τον Ιωάννη τον Βαπτιστή ως εξής:

«Ἐν τούτῳ δὲ στασιάζουσιν Ἀρέτας τε ὁ Πετραῖος βασιλεὺς καὶ Ἡρώδης διὰ τοιαύτην αἰτίαν: Ἡρώδης ὁ τετράρχης γαμεῖ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα καὶ συνὴν χρόνον ἤδη πολὺν. στελλόμενος δὲ



Αναπαράσταση του παλατιού-οχυρού του Ηρώδη στον Μαχαιρούντα, στην Ιορδανία.
Διακρίνεται: 1. η βασιλική αυλή στην άνω δεξιά γωνία και 2. το βασιλικό λουτρό κάτω αριστερά
(φωτ.: Gyöző Vörös / Hungarian Archaeological Mission to Machaerus).

ἐπὶ Ῥώμης κατάγεται ἐν Ἡρώδου ἀδελφοῦ ὄντος οὐχ ὁμομητρίου: ἐκ γὰρ τῆς Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς Ἡρώδης ἐγγόνει. [110] ἐρασθεὶς δὲ Ἡρωδιάδος τῆς τούτου γυναικός, θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀριστοβούλου καὶ οὗτος ἀδελφὸς αὐτῶν, Ἀγρίππου δὲ ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου, τολμᾷ λόγων ἄπτεσθαι περὶ γάμου. καὶ δεξαμένης συνθήκαι γίνονται μετοικίσασθαι παρ' αὐτόν, ὅποτε ἀπὸ Ῥώμης παραγένοιτο. ἦν δὲ ἐν ταῖς συνθήκαις ὥστε καὶ τοῦ Ἀρέτα τὴν θυγατέρα ἐκβαλεῖν. [111] καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπλεῖ ταῦτα συνθέμενος. ἐπεὶ δὲ ἐπανεχώρει διαπραξάμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφ' ἅπερ ἔσταλτο, ἡ γυνὴ πύστεως αὐτῇ τῶν πρὸς τὴν Ἡρωδιάδα συνθηκῶν γενομένης πρὶν ἔκπυστος αὐτῷ γενέσθαι τὰ πάντα ἐκμαθοῦσα κελεύει πέμπειν αὐτὴν ἐπὶ Μαχαιρούντος, μεθόριον δ' ἐστὶ τῆς τε Ἀρέτα καὶ Ἡρώδου ἀρχῆς, γνώμην οὐκ ἐκφαίνουσα τὴν αὐτῆς. [112] καὶ ὁ Ἡρώδης ἐξέπεμψεν μηδὲν ἡσθήσθαι τὴν ἄνθρωπον προσδοκῶν. ἡ δὲ, προαπεστάλκει γὰρ ἐκ πλείονος εἰς τὸν Μαχαιρούντα τῷ τε πατρὶ αὐτῆς ὑποτελεῖ, πάντων εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἡτοιμασμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἅμα τε παρῆν καὶ ἀφωρμᾶτο εἰς τὴν Ἀραβίαν

κομιδῇ τῶν στρατηγῶν ἐκ διαδοχῆς παρῆν τε ὡς τὸν πατέρα ἢ τάχος καὶ αὐτῷ τὴν Ἡρώδου διάνοιαν ἔφραζεν. [113] ὁ δὲ ἀρχὴν ἔχθρας ταύτην ποιησάμενος περὶ τε ὄρων ἐν γῆ τῇ Γαμαλικῇ, καὶ δυνάμεως ἐκατέρῳ συλλεγείσης εἰς πόλεμον καθίσταντο στρατηγούς ἀπεσταλκότες ἀνθ' ἑαυτῶν. [114] καὶ μάχης γενομένης διεφθάρη πᾶς ὁ Ἡρώδου στρατὸς προδοσίας αὐτῷ γενομένης ὑπ' ἀνδρῶν φυγάδων, οἳ ὄντες ἐκ τῆς Φιλίππου τετραρχίας Ἡρώδῃ συνεστράτευον. [115] ταῦτα Ἡρώδης γράφει πρὸς Τιβέριον. ὁ δὲ ὀργῇ φέρων τὴν Ἀρέτα ἐπιχείρησιν γράφει πρὸς Οὐπέλλιον πόλεμον ἐξενεγκεῖν καὶ ἤτοι ζῶν ἐλόντα ἀναγαγεῖν δεδεμένον ἢ κτεινομένου πέμπειν τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτόν. καὶ Τιβέριος μὲν ταῦτα πράσσειν ἐπέστελλεν τῷ κατὰ Συρίαν στρατηγῷ. [116] Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ μάλα δικαίως τινυμένου κατὰ ποινὴν Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου βαπτιστοῦ. [117] κτείνει γὰρ δὴ τοῦτον Ἡρώδης ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦσιν καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνη καὶ πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβεῖα χρωμένοις βαπτισμῷ συνιέναι:



Μαχαιρούς. Αποψη των αναστηλωμένων κίωνων της περίστυλης εσωτερικής αυλής του βασιλικού λουτροῦ (φωτ.: Gyöző Vörös / Hungarian Archaeological Mission to Machaerus).

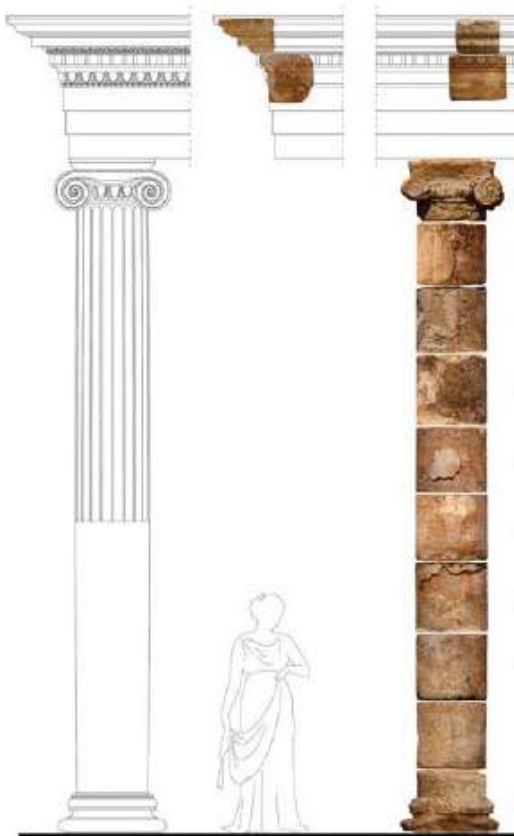
οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι μὴ ἐπὶ τινων ἀμαρτᾶδων παραιτήσῃ χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἀγνείᾳ τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνη προεκκεκαθααρμένης. [118] καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων, καὶ γὰρ ἤσθησαν ἐπὶ πλείστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δεῖσας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις μὴ ἐπὶ ἀποστάσει τινὶ φέροι, πάντα γὰρ ἐώκεσαν συμβουλή τῇ ἐκείνου πράξοντες, πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται πρὶν τι νεώτερον ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι προλαβὼν ἀνελεῖν τοῦ μεταβολῆς γενομένης [μὴ] εἰς πράγματα ἐμπεσῶν μετανοεῖν. [119] καὶ ὁ μὲν ὑποψία τῇ Ἡρώδου δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ προειρημένον φρούριον ταύτη κτίννυται. τοῖς δὲ Ἰουδαίοις δόξαν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνου τὸν ὄλεθρον ἐπὶ τῷ στρατεύματι γενέσθαι τοῦ θεοῦ κακῶσαι Ἡρώδην θέλοντος».

Εάν γίνει αποδεκτή η διήγηση του Ιωσήπου, τότε προκύπτει ότι ο ίδιος φόβος για τα πλήθη, που εμπόδισε τον Ηρώδη να εκτελέσει αμέσως τον

προφήτη της ερήμου, τον οδήγησε στη σύλληψή του. Δεν αποκλείεται ο φόβος και η περιέργεια να οδήγησαν τον Ηρώδη σε τακτικές επισκέψεις στη φυλακή, όπου φυλασσόταν ο Ιωάννης, για να τον ακούσει.³⁷ Η σύζυγός του όμως, Ηρωδιάδα, ανέμενε μια μοναδική ευκαιρία, που παρουσιάστηκε στα γενέθλια του Ηρώδη.³⁸ Η κόρη της Σαλώμη, εμφανίστηκε και χόρεψε ενώπιον του Ηρώδη και των αξιωματούχων του σε συμπόσιο. Ο χορός της σαγήνευσε τον Ηρώδη, με αποτέλεσμα να ορκιστεί να της παραχωρήσει ὅ,τι εκείνη επιθυμούσε.³⁹ Κατά την προτροπή της Ηρωδιάδας, η Σαλώμη ζήτησε το κεφάλι του Ιωάννη ἐπὶ πίνακι.⁴⁰ Ο Ηρώδης αρχικά δεν θέλησε να συμμορφωθεί αλλά, φοβούμενος τον ὄρκο και τους μάρτυρες που ἦταν παρόντες, τελικά συμφώνησε και εκτέλεσε τον Ιωάννη.⁴¹

Το τελ Μαχαιρούς

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Φλαβίου Ιωσήπου ο αποκεφαλισμός του Ιωάννη του Βαπτιστή τελέστηκε



Μαχαιρούς. Ψηφιακή ανακατασκευή (αριστερά) του θριγκού και ενός πλήρους ιωνικού κίονα της περίστυλης εσωτερικής αυλής του βασιλικού λουτροῦ, βάσει της οποίας έγινε η αναστήλωση των κίωνων στον αρχαιολογικό χώρο (δεξιά) (φωτ.: Gyöző Vörös).

«είς τὸν Μαχαιροῦντα», στην Υπεριορδανία στο κατώτατο τμήμα της επικράτειας της Περσίας, που ελέγχονταν από τον Αντίπα. Η πρώτη ανοικοδόμηση της πόλης-οχυρού πραγματοποιήθηκε από του Ασμοναίους (140-37 π.Χ.). Το τελ Μαχαιρούς συγκαταλέγεται στα επτά φρούρια που είχαν ανοικοδομηθεί στη γη της Πλαιστίνης επί της εποχής του Ηρώδη του Μεγάλου (37-4 π.Χ.) με σκοπό τον στρατιωτικό και εμπορικό έλεγχο των αντίστοιχων περιοχών.⁴² Ωστόσο, το συγκεκριμένο τελ συνιστούσε το μοναδικό οχυρό στην ανατολική πλευρά του Ιορδάνη ποταμού, στην Υπεριορδανία. Συνεπώς, η στρατιωτική του σημασία για την έγκαιρη πρώτη αντιμετώπιση ενδεχόμενης απειλής από την ανατολή ήταν εξόχως σημαντική. Πρόκειται για έργο που είχε ως βασικό σκοπό την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων επιδρομών των Ναβαταίων.

Ο αρχαιολόγος Vörös,⁴³ που κατ'εξοχήν έχει εργαστεί στην ανασκαφή του εν λόγω τελ, καταγράφει ότι η πόλη-οχυρό ανακαλύφθηκε εκ νέου από τον Seetzen το 1807, ενώ το κατώτατο τμήμα της ταυτοποιήθηκε από τον Abel το 1909. Οι δύο πιο

σημαντικές αρχαιολογικές ανασκαφές στην ακρόπολη διενεργήθηκαν από τους Corbo⁴⁴ και Piccirillo κατά την τριετία 1978-1981 και από τον Piccirillo εκ νέου το 1992-1993.⁴⁵ Όπως επισημαίνει ο Vörös το 2009, η αρχαιολογική ομάδα του συνέχισε ακριβώς τις ανασκαφές από το σημείο όπου τις είχε σταματήσει, λόγω του αδόκητου θανάτου του, ο Piccirillo. Ένα σημαντικό αποτέλεσμα των ανασκαφών του ήταν η ανακάλυψη των θεμελίων της ακρόπολης με αποτέλεσμα την αποκάλυψη την Ασμοναϊκής δεξαμενής. Οι εκτενείς ανασκαφικές εργασίες έφεραν στο φως ευρήματα που συνιστούσαν αντικείμενο σύγκρισης με αντίστοιχα που προέρχονταν από το Ηρώδειο της Ιουδαίας ή τη Μασάδα.

Έτσι σημειώνει ότι «με βάση τα εκτεταμένα στοιχεία των ερευνών μας, συγκρίσεις με τοποθεσίες δυτικά της Ιορδανίας και ανασκαφές (συμπεριλαμβανομένων των δύο προηγούμενων και της δικής μας), μπορούμε να αναφέρουμε με σιγουριά ότι το τελ Μάχαιρος κατοικήθηκε σε τρεις περιόδους: (1) κατά τη διάρκεια του Αλεξάνδρου Ιαννού (κατά την Ασμοναϊκή περίοδο 90 π.Χ.), (2)



**Μαχαιρούς. Το βασιλικό λουτρό (αξονομετρική αναπαράσταση)
(φωτ.: Hungarian Archaeological Mission to Machaerus).**

όταν αναδιαμορφώθηκε από τον Ηρώδη τον Μέγα (20 π.Χ.) και (3) από Ισραηλίτες επαναστάτες, γνωστούς ως Ζηλωτές κατά την Πρώτη Ισραηλιτική εξέγερση κατά της Ρώμης (66-72 μ.Χ.). Τόσο στην αρχική κατασκευή του Αλέξανδρου Ιαννού (103-76 π.Χ.), όσο και κατά την ανακαίνιση του Ηρώδη του Μεγάλου, προμαχώνες με πύργους προστατεύουν την ακρόπολη στις τρεις πλευρές της. Η χαμηλότερη πόλη παρείχε την απαραίτητη προστασία για τη βόρεια πλευρά της ακρόπολης.

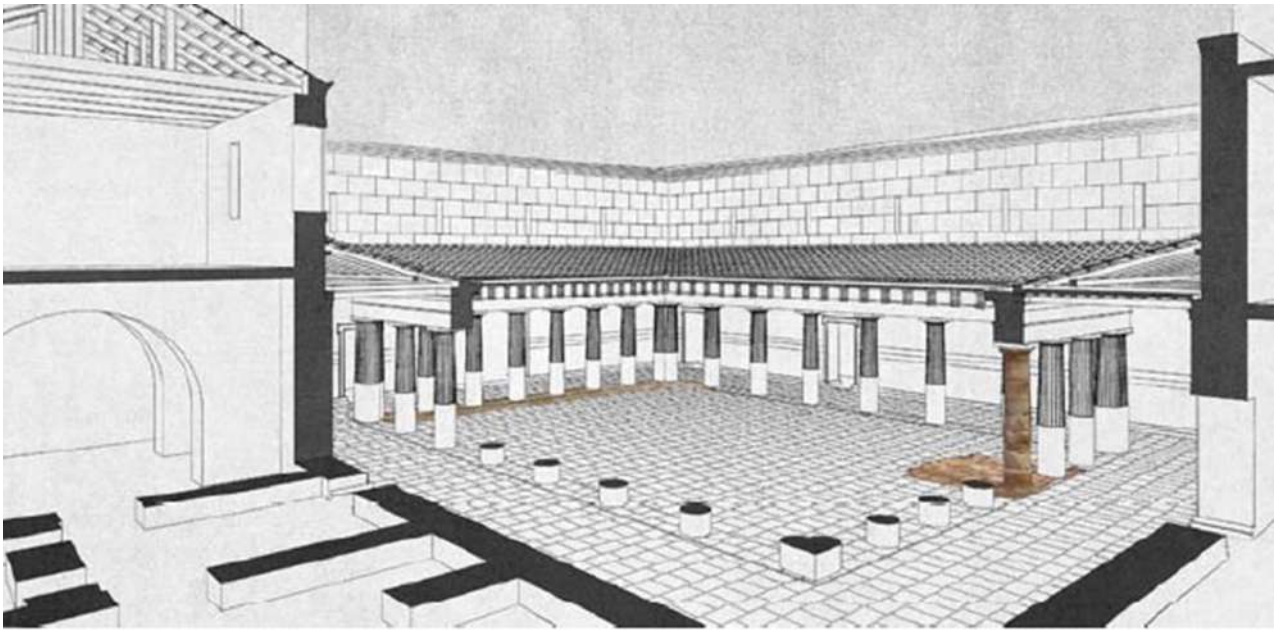
Το ανάκτορο του Ηρώδη περιλάμβανε επίσης αυλή με ένα μικρό βασιλικό κήπο, λουτρό ρωμαϊκού τύπου, τρικλίνιο για φανταχτερά γεύματα και μια τυπική περίστυλη αυλή με μεγαλοπρεπείς θύρες στις τέσσερις πλευρές. Αυτή ήταν η πιο επιβλητική περιοχή του παλατιού και ήταν εκεί που η Σαλώμη πρέπει να χόρευε σαγηνεύοντας τον Ηρώδη Αντίπα. Γνωρίζουμε μάλιστα σε ποια θέση βρισκόταν ο βασιλιάς: μια ημικυκλική αψίδα σηματοδοτεί τον χώρο για τον βασιλικό θρόνο του Ηρώδη, στο αξονικό κέντρο της αυλής. Μέρος μιας κλίμακας (με εννέα σκαλοπάτια) επιβεβαίωσε το ύπαρξη δεύτερου ορόφου πάνω από το τρικλίνιο. Το παλάτι

περιλάμβανε επίσης κάποιες αποθήκες παρόμοιες με εκείνες που βρίσκονται στη Μασάδα».

Μεταξύ των άλλων σημαντική είναι η ανακάλυψη *miqnaot* στην κορυφή του τελ. Συγκεκριμένα ανακαλύφθηκε ένα *mikneh* έξω από τα τείχη του, υπέροχα διακοσμημένου, βασιλικού λουτρού, το οποίο διατηρούσε ακόμα άθικτη την ξύλινη πόρτα που οδηγούσε σε αυτό και τη θολωτή οροφή του σε άριστη κατάσταση. Το *mikneh*, που είναι το μεγαλύτερο σε διάσταση που έχει ανακαλυφθεί στην Ιορδανία, διατηρεί ακέραια δώδεκα βαθμίδες. Τα αρχιτεκτονικά του χαρακτηριστικά μοιάζουν πολύ με το αντίστοιχο του Κουμράν, το οποίο βρίσκεται σχεδόν απέναντι από τη Νεκρά Θάλασσα. Διαθέτει επίσης ένα αποθεματικό ή μια δεξαμενή αποθήκευσης από την οποία το νερό θα μπορούσε να μεταφερθεί στη κύρια δεξαμενή του. Το άνω στρώμα του οριοθετείται στο επίπεδο της καταστροφής του 71 μ.Χ. από τη δέκατη Ρωμαϊκή Λεγεώνα. Παράλληλα ανακαλύφθηκε το σύστημα συγέντρωσης των ομβρίων υδάτων της ακρόπολης, το οποίο περιλάμβανε μια δεξαμενή δίπλα στη βασιλικό *mikneh*, χωρίς σκαλοπάτια. Οι ανασκαφικές



Τα τείχη του οχυρού και το κεκλιμένο επίπεδο προσέγγισης της Ρωμαϊκής λεγεώνας.



Αξονομετρική αναπαράσταση της περίστυλης αυλής του παλατιού στον Μαχαιρούντα (φωτ.: Győző Vörös / Hungarian Archaeological Mission to Machaerus).



Ψηφιακή αναπαράσταση της περίστυλης αυλής του παλατιού στον Μαχαιρούντα, όπου εικάζεται ότι χόρεψε η Σαλώμη σαγηνεύοντας τον Ηρώδη Αντίπα (φωτ.: Győző Vörös / Hungarian Archaeological Mission to Machaerus).

εργασίες έφεραν στο φως το όμορφο ψηφιδωτό του λουτρού (terpidarium).

Οι ομοιότητες μεταξύ των οχυρών Μασάδα και Μαχαιρούς είναι αυτού του βαθμού, ώστε το δεύτερο να συνιστά παραλλαγή του πρώτου. Άλλωστε και οι δύο ακροπόλεις ακολούθησαν κοινή ιστορική πορεία. Ο Φλάβιος Ιώσηπος περιγράφει την κατάληψη του του οχυρού της Υπεριορδανίας από τη δέκατη Ρωμαϊκή λεγεώνα:

«[163] Εἰς δὲ τὴν Ἰουδαίαν πρεσβευτῆς Λουκίλιος Βάσσος ἐκπεμφθεὶς καὶ τὴν στρατιὰν παρὰ Κερεαλίου Οὐεπλιανοῦ παραλαβὼν τὸ μὲν ἐν τῷ Ἡρωδεῖω φρούριον προσηγάγετο μετὰ τῶν ἐχόντων, [164] μετὰ ταῦτα δὲ πᾶν ὅσον ἦν στρατιωτικὸν συναγαγὼν, πολὺ δ' ἦν κατὰ μέρη διηρημένον, καὶ τῶν ταγμάτων τὸ δέκατον, ἔγνω στρατεύειν ἐπὶ Μαχαιροῦντα: πάνυ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον ἐξαιρεθῆναι τὸ φρούριον, μὴ διὰ τὴν ὀχυρότητα πολλοὺς εἰς ἀποστασίαν ἐπαγάγηται. [165] Καὶ γὰρ τοῖς κατέχουσι βεβαίαν ἐλπίδα σωτηρίας καὶ τοῖς ἐπιούσιν ὄκνον καὶ δέος ἢ τοῦ χωρίου φύσις ἦν παρρασχεῖν ἰκανωτάτη. [166] Αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ τετελιχισμένον πετρώδης ὄχθος ἐστὶν εἰς μήκιστον ὕψος ἐγγεγερμένος, ὡς εἶναι καὶ διὰ τοῦτο δυσχεῖρωτος, μεμηχάνηται δ' ὑπὸ τῆς φύσεως εἶναι μηδὲ προσιτός: [167] φάραγιν γὰρ πάντοθεν ἀσύνοπτον ἐχούσας τὸ βάθος περιτετάφρευται, μήτε περαθῆναι ῥαδίως δυναμέναις καὶ χωσθῆναι παντάπασι ἀμηχάνοις. [168] Ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐσπέρας περιτέμουσα παρατείνει σταδίους ἐξήκοντα πέρας αὐτῆς τὴν Ἀσφαλτίτιν ποιουμένη λίμνην: κατὰ τοῦτο δὲ πη καὶ αὐτὸς ὁ Μαχαιρούς τὴν ὑψηλοτάτην ἔχει κορυφὴν ὑπερανίσχουσαν: [169] αἱ δ' ἀπὸ τῆς ἄρκτου καὶ μεσημβρίας φάραγγες μεγέθει μὲν ἀπολείπονται τῆς προειρημένης, ὁμοίως δ' εἰσὶν ἀμηχανοὶ πρὸς ἐπιχείρησιν. [170] Τῆς δὲ πρὸς ἀνατολὴν φάραγγος τὸ μὲν βάθος οὐκ ἔλαττον ἑκατὸν εὐρίσκειται πήχεων, τέρμα δὲ γίνεται πρὸς ὄρος ἀπαντικρὺ κείμενον Μαχαιροῦντος.»⁴⁶

Ὅπως αναφέρει ο Vörös «η περιγραφή αυτή του Ιωσήπου επιβεβαιώνεται από την ανασκαφική σκαπάνη. Οι επαναστάτες κατά την εξέγερση εναντίον των Ρωμαίων ενίσχυσαν το εξωτερικό τείχος του φρουρίου, που σε μεγάλο βαθμό καταστράφηκε εκείνη την εποχή. Ὅπως και στην Μασάδα, οι Ρωμαῖοι ανταποκρίθηκαν με ένα τείχος πολιορκίας γύρω από την περιοχή. Οι ομοιότητες καθίστανται ακόμα πιο ορατές στο περίγραμμα των ρωμαϊκών στρατοπέδων. Η δέκατη λεγεώνα των Ρωμαίων χρησιμοποίησε τις ίδιες τεχνικές κατάκτησης και στις δύο τοποθεσίες. Στη Μασάδα, οι Ρωμαῖοι

έκτισαν ένα τεράστιο κεκλιμένο επίπεδο για να αποκτήσουν πρόσβαση στην ακρόπολη της περιοχής, από το οποίο επιτέθηκαν και εύκολα νίκησαν τους επαναστάτες. Αντίστοιχο κεκλιμένο επίπεδο κατασκευάστηκε και στο τελ Μαχαιρούς, το οποίο μάλιστα είναι ευδιάκριτο ακόμα και σήμερα».

Επίλογος

Στο τελ Μαχαιρούς, κατά τη μαρτυρία του Φλαβίου Ιωσήπου, η Σαλώμη μετά από έναν μοναδικό στα μάτια του Ηρώδη χορό ζήτησε, κατόπιν σχετικής προτροπής της μητρός της Ηρωδιάδος, *την κεφαλή επί πίνακι* του Ιωάννη του Βαπτιστή. Η δράση του Ιωάννη στις περιοχές πλησίον του οχυρού δικαιολογεί τη σύλληψη και φυλάκιση του στο μοναδικό αυτό τελ της Υπεριορδανίας. Οι ανασκαφικές εργασίες στο τελ έχουν πολλά ακόμα να φέρουν στο φως, φωτίζοντας άγνωστες πτυχές μιας παραγμένης ιστορικά περιόδου, όπου η μοναδική μορφή του Ιωάννη του Βαπτιστή, διακήρυξε με απaráμιλλο ζήλο τη σημασία τη μετανοίας, ως μοναδικού μέσου για την κατανόηση του σωτηριώδους έργου του Θεού.



Βιβλιογραφία

- Aharoni J. & A. Y. Michael, *The Macmillan Bible Atlas* [3η έκδ. A. F. Rainey and Ze'ev Safrai], New York, Macmillan 1993.
- Badia L. F, *The Qumran Baptism and John the Baptist's Baptism*, Lanham, MD, University Press of America 1980.
- Corbo V., «La fortezza di Macheronte. Rapporto preliminare alla prima campagna di scavo: 8 Settembre-28 Ottobre 1978», *Liber Annuus* 1978 (28), σ. 217-238.
- Corbo V., «La reggia-fortezza erodiana. Rapporto preliminare alla seconda campagna di scavo: 3 Settembre-20 Ottobre 1979», *Liber Annuus* 1979 (29), σ. 315- 326.
- Corbo V., «La fortezza di Macheronte (Al-Mishnaqa). Rapporto preliminare alla terza campagna di scavo: 8 Settembre - 11 Ottobre 1980», *Liber Annuus* 1980 (30), σ. 365-376.
- Corbo V. & Loffreda S., «Nuove scoperte alla fortezza di Macheronte. Rapporto preliminare alla quarta campagna di scavo: 7 Settembre -10 Ottobre 1981», *Liber Annuus* 1981 (31), σ. 257-286.
- Funk W. R., «The Wilderness», *Journal of Biblical Literature* 78 (1959), σ. 205-214.
- Kraeling H. C., *John the Baptist*, NY, Charles Scribner's Sons 1951.
- Μπελέζος Κ., «Πρόδρομος και Ἰησοῦς: Δύο χαμένες ευκαιρίες γιὰ τὸν Ἡρώδη», *Ἐκκλησία - Θεολογία - Βασιλεία: Τιμητικός Τόμος γιὰ τὸν Καθηγητὴ Γεώργιο Π. Πατρῶν*, Ἀθήνα 2019, σ. 619-636.
- O' Connor M., «John the Baptist and Jesus: History and Hypotheses», *NTS* 36 (1990), σ. 359-74.

- Piccirillo M., «First Excavation Campaign at qal'at El-Mishnaqa-Meqawer (Madaba) - (September 8-October 28, 1978)», *ADAJ* 23: σ. 177-183 και 278-284.
- Piccirillo M., «Le monete della fortezza di Macheronte (El-Mishnaqa)», *Liber Annuus* 1979 (30), σ. 403-414.
- Robinson J. A. T., «The Baptism of John and the Qumran Community», *The Harvard Theological Review* Vol. 50, No. 3 (Jul., 1957), σ. 175-191.
- Scobie H. H. C., *John the Baptist*, London, SCM 1964.
- Talmon S., «The Desert Motif in the Bible and in Qumran Literature», A. Altmann (εκδ.), *Biblical Motifs: Origins and Transformations*, Cambridge, MA: Harvard University Press 1966.
- Vörös G., «Machaerus: Where Salome Danced and John the Baptist Was Beheaded», *Biblical Archaeology Review* 38 (2012), σ. 30-42.

Σημειώσεις

1. Λουκ. 1:10: «Τὸ δὲ παιδίον ἤρξαντο καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ».
2. Μάρκ. 1:4-5: «Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. 5 καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν».
3. Ματθ. 3:2, 7-8.
4. Μπελέζος, 2019, 621.
5. O' Connor, 1990, 359-374.
6. Robinson, 1957, 175-191.
7. Talmon, 1966, 31-63.
8. Marxsen, 1979, 30-38.
9. Λουκ. 4:1.
10. Μάρκ. 1:4-5.
11. Ματθ. 11:7.
12. Ιωάν. 1:28, 10:40.
13. R. W. Funk, «The Wilderness», *JBL* (78) 1959, σ. 205-214.
14. Φλαβίος Ἰώσηπος, *Ιουδαϊκός Πόλεμος*, 3.515.
15. Brownlee, «John the Baptist in the New Light of Ancient Scrolls», στο: *Scrolls and the New Testament*, σ. 33-53.
16. Badia 1980, 6.
17. Μάρκ. 1:5, 9.
18. Ιωάν. 1.19.
19. Ι. Ναυή 4:1-8.
20. Α' Βασ. 16:29-33, 17:1-6· Β' Βασ. 2:1-2, 5-15.
21. O' Connor 1990, 359-374.
22. Ιωάν. 3:22-23.
23. Aharoni-Avi Yonah, 1993, 223.
24. Ματθ. 14,14· Λουκ 3.19, 4.14.
25. Scobie 1964, 142-162.
26. Ματθ. 3:5· Μάρκ 1:5.
27. Ματθ. 3:13· Μάρκ 1:9.
28. Kraeling 1951, 90-91.
29. Ιωάν. 3:24.
30. Λουκ. 3:19-20.
31. Ματθ. 14:1-12.
32. Μάρκ. 6:17-29.
33. Μάρκ. 6:19.
34. Ματθ. 14:5.
35. Μάρκ. 14:20.
36. Ματθ. 14:5.
37. Μάρκ. 6:20.
38. Μάρκ. 6:21.
39. Μάρκ. 6: 21-22.
40. Ματθ. 14:8.
41. Μάρκ. 6:26.
42. Τα επτά φρούρια είναι: Αλεξάνδρειον ή Σάρταμπα, Δωκ, Κύπρος, Υρκανία, Ηρώδειο, Μασάδα και Μάχαιρος.
43. Vörös 2012, 30-42.
44. Corbo 1978, 217-238· Corbo, 1979, 315- 326· Corbo, 1980, 365-376· Corbo & Loffreda 1981, 257-286.
45. Piccirillo 1979, 177-183 και 278-284.
46. Φλάβιου Ιωσήπου, *Ιουδαϊκός πόλεμος*, 7.6.1.

ABSTRACT

Machaerus

The last station of John the Baptist's life

Christos Karagiannis

Assistant Professor of the Old Testament at the National and Kapodistrian University of Athens
Theological School, Faculty of Theology, Athens, Greece

Themes in Archaeology Magazine 2019, 3(2): 238 - 253

The main purpose of this work is to investigate the area of activity of John the Baptist in direct connection with the testimony of the biblical text and that of Flavius Josephus. The study of John's preaching and his call for repentance, directly related to the term desert, can illuminate the theological dimension of his message and possibly the place where it took place. The most likely point of action for John is the desert near the Jordan River in the Dead Sea region. There he was arrested by Herod Antipas' men and taken to the Machaerus citadel. In this unique fort, which the archaeological excavations brought to light and is still being explored, John the Baptist left his last breath, faithful to his beliefs, who so zealously served.

Key words: Machaerus, John, desert, Baptism, Herod Antipas, Flavius Josephus